

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 STOCKHOLM

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Eva Westberg
08-563 087 02
eva.westberg@hsv.se
YTTRANDE

2009-04-28
Reg. nr 13-714-09

Betänkandet En reformerad grundlag (SOU 2008:125)

(dnr Ju2008/10662/L6)

Sammanfattning

Högskoleverket tillstyrker att bestämmelserna om rättskipningen och förvaltningen delas upp i två olika kapitel i regeringsformen, men förordar en tydligare grundlagsreglering av den nya offentlighetsrättsliga organisationsform som föreslås av Autonomiutredningen om den införs.

Verket tillstyrker förslaget till en ny bestämmelse om skydd för forskningens frihet i 2 kap. 18 § regeringsformen. Om Autonomiutredningens förslag införs delar verket bedömningen att det behövs en särskild normgivningsbestämmelse i 8 kap. 2 § regeringsformen.

Verket tillstyrker att kravet på medborgarskap tas bort ur regeringsformen förutom för vissa anställningar.

Högskoleverket har inga synpunkter på övriga avsnitt i betänkandet.

Avgränsning av verkets yttrande

Denna remiss har handlagts tillsammans med remissen av Autonomiutredningens betänkande Självständiga lärosäten (SOU 2008:104). En mer utförlig redovisning av Högskoleverkets synpunkter på Autonomiutredningens förslag om att universitet och högskolor ska upphöra att vara statliga myndigheter och övergå till en ny offentlighetsrättslig organisationsform finns i det remissyttrandet. Här redovisas verkets synpunkter på de grundlagsfrågor som har samband med Autonomiutredningens förslag. Högskoleverket har inga synpunkter på de avsnitt i Grundlagsutredningens betänkande som inte kommenteras i detta yttrande.

4 Regeringsformens struktur och språk

Högskoleverket tillstyrker att bestämmelserna om rättskipningen och förvaltningen delas upp i två olika kapitel i regeringsformen. Verket välkomnar det språkliga förtydligandet av 1 kap. 9 § regeringsformen.

23.2.3 Regleringen om förvaltningen

Om Autonomiutredningens förslag om en ny offentligrättslig organisationsform för nuvarande statliga universitet och högskolor införs anser verket att det bör framgå av regeringsformen. Verket anser att det behövs för att undvika oklarhet om den nya organisationsformens förhållande till det nuvarande offentliga systemet.

Högskolesektorn har en mycket viktig funktion i det svenska samhällslivet och finansieras till stor del av statliga medel. De berörda universiteten och högskolorna ska enligt Autonomiutredningens förslag visserligen bli egna juridiska personer, men de ska även i fortsättningen ha en offentligrättslig organisationsform utan att vara en del av staten. Det innebär att de självständiga lärosätena inte kommer att falla in under definitionen av en privaträttslig juridisk person (enskild), utan blir en helt egen typ av offentlig juridisk person (jämför försäkringskassornas tidigare organisationsform).

Om det införs en sådan ny typ av offentligrättslig organisationsform vid sidan om domstolar, statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter, bör detta tydliggöras i 1 kap. 8 § regeringsformen. Detta skulle t.ex. kunna formuleras på följande sätt: ”För rättskipningen finns domstolar, för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter samt för högre utbildning, forskning och konstnärligt utvecklingsarbete universitet och högskolor.”

I den kommande propositionen bör det enligt verkets uppfattning även klargöras i kommentarerna till det nya tolfte kapitlet i regeringsformen hur den nya offentligrättsliga organisationsformen för universitet och högskolor förhåller sig till den övriga offentliga förvaltningsorganisationen. Den nya formuleringen ”andra juridiska personer” i förslaget till 12 kap. 4 § regeringsformen får anses omfatta även de självständiga lärosätena om Autonomiutredningens förslag införs. I grundlagsutredningens författningskommentarer till denna bestämmelse anges dock att någon saklig ändring inte är avsedd med ändringarna i bestämmelsen. För att undvika oklarhet om vad som gäller anser verket att det vore bra om rätten att överlämna förvaltningsuppgifter åt denna nya offentligrättsliga organisationsform särskilt nämns i den kommande propositionen.

29.3 Forskningens och kulturens frihet

Högskoleverket tillstyrker att en bestämmelse om skydd för forskningens frihet införs i 2 kap. regeringsformen. Verket har inga synpunkter på formuleringen i förslaget till 2 kap. 18 § regeringsformen.

Grundlagsutredningen har särskilt noterat att 1 kap. 6 § högskolelagen (1992:1434) endast gäller för universitet och högskolor under statligt, kommunalt och landstingskommunalt huvudmannaskap. Verket vill i detta sammanhang även hänvisa till 2 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Där fastställs att de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen även gäller utbildningar som anordnas av enskilda fysiska eller juridiska personer som

anordnar utbildning, s.k. enskilda utbildningsanordnare. Det kan finnas anledning att i ett eventuellt fortsatt lagstiftningsarbete utreda om det behövs lagbestämmelser som skyddar forskningens frihet även för andra forskningsanordnare.

Verket delar grundlagsutredningens bedömning att om ett ökat självstyre för universitet och högskolor införs, bör detta komma till uttryck i en särskild normgivningsbestämmelse i 8 kap. 2 § 7 regeringsformen. Verket anser att det är viktigt att det grundläggande rättsskyddet för studenter skyddas av lag oavsett universitetens eller högskolornas associationsform och om de är offentliga eller enskilda (se Högskoleverkets rapport 2008:37 R Rättssäkerheten för studenter hos enskilda utbildningsanordnare med examensrätt).

35 Regeringsformens krav på medborgarskap för vissa anställningar

Högskoleverket tillstyrker att kravet i regeringsformen på svenskt medborgarskap tas bort för andra än ordinarie domare, justitiekanslern, riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna. Verket anser inte att det finns skäl för sådana krav för myndighetschefer och styrelseledamöter inom högskolesektorn.

Beslut om remissyttrandet har tagits av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av chefsjuristen Eva Westberg i närvaro av planeringssekreteraren Carolina Johansson och informationschefen Eva Ferndahl. I beredningen av ärendet har även utredaren Aija Sadurskis, utredaren Staffan Wahlén, verksjuristen Teresa Edelman och handläggaren Erik Johansson deltagit.

Anders Flodström

Eva Westberg